

AR LISABONOS SUTARTIS TURI ĮTAKOS EUROPOS BENDROS ENERGETIKOS POLITIKOS PLĖTRAI?

TADAS JAKŠTAS

Straipsnyje nagrinėjama Lisabonos sutarties reikšmė, daranti įtaką Europos Sąjungos bendros energetikos politikos kūrimui. Remiantis liberaliojo institucionalizmo politinės teorijos samprotavimais, nagrinėjami trys pagrindiniai klausimai, pateikiant išsamų požiūrį į Europos energetikos problemas ir jų sprendimo būdus: Kas skatina valstybes ieškoti vienodo požiūrio į energetikos iššūkius? Kokia yra tikroji Lisabonos sutarties reikšmė, kuriant bendrą Europos energetikos politiką? Ar Lisabonos sutartis nurodo realias priemones įgyvendinti bendrą Europos energetikos politiką visos bendrijos lygmeniu? Be minėtų klausimų, straipsnyje, analizuojamos pagrindinės Europos Sąjungos sutartys, parodančios, kaip kito bendros energetikos politikos reikšmė Europos Sąjungos integraciniame procese. Straipsnyje taip pat pateikiama pokyčių, patvirtintų Lisabonos sutartyje, kritika, ir analizuojami veiksmai, kuriais būtų galima paskatinti dar glaudesnę valstybių bendradarbiavimą ir užtikrinti bendros energetikos politikos įgyvendinimą.

Tadas Jakštas – Southamptono ir Leideno universitetų politinių mokslų ir tarptautinių santykių studijų magistrantas (el. paštas: tadas.jakstas@gmail.com).

© Tadas Jakštas, 2010

Straipsnis įteiktas redakcijai 2010 m. spalio 8 d.

Straipsnis pasirašytas spaudai 2010 m. spalio 28 d.

Įvadas

Lisabonos sutartis yra laikoma vienu iš esminių postūmių tolesnei Europos Sąjungos konsolidacijai. Sutartis ne tik pakeičia Europos valdymo struktūrą – įsteigia naujas pareigybes ir mechanizmus, bet ir iškelia svarbius klausimus visos Europos bendrijos lygmeniu. Vienas jų – energetinis saugumas Europos Sąjungos (ES) viduje. Lisabonos sutartis dar svarbi tuo, kad nubrėžia ir įtvirtina naujas Europos Sąjungos politikos gaires, perskirsto prioritetus ir apibrėžia tikslus. Galbūt ir negalėtume minėtos sutarties įvardyti kaip tam tikro persilaužimo kuriant bendrą energetikos politiką, vis dėlto Lisabonos sutartyje įtvirtintų nuostatų analizė yra svarbi norint suprasti ir įvertinti ilgalaikius Europos Sąjungos tikslus energetikos sektoriuje. Dabar pasaulyje energetinis saugumas yra vienas iš kertinių diskusijos objektų, kuris ne tik padeda sėkmingai kurti šalių ekonominę gerovę, bet ir daro įtaką socialinei valstybių raidai. Dažnai esame liudininkai besitęsiančio diskurso, kad būtina sukurti bendrą Europos Sąjungos energetikos politiką. O atidžiau pažvelgę į šios dienos realijas, istorinę perspektyvą matome, kad ES energetikos politika visada buvo grindžiama individualumo principais – iškeliami didžiųjų Vakarų Europos valstybių, kaip antai Vokietijos, Prancūzijos ar Italijos, nacionaliniai interesai. Bendro požiūrio ir nusiteikimo spręsti Europos energetikos problemas nebuvimas dar labiau skaldo ir taip menką bendradarbiavimą bendrijos viduje. Juk politikoje, paremtoje „santykinės naudos“ (angl. *relative gains*) siekimu kaip pagrindiniu sėkmės vertinimo kriterijumi, visada bus laimėtojų ir pralaimėtojų. Be to, kol nebus aiškių bei tikslių taisyklių, normų ir atskaitos mechanizmų, suteikiančių galimybę peržengti nepasitikėjimo ar nepatiklumo būseną, „kalinio dilema“ (angl. *Prisoner's dilemma*) bus vienas iš esminių valstybės politikos formavimo matų. Šių problemų ir iššūkių kontekste svarbu pažvelgti į Lisabonos sutartį liberaliojo institucionalizmo rėmuose ir įvertinti jos indėlį, prisidedant prie bendros pan-

europinės energetikos politikos kūrimo, nes ši sutartis yra vienas iš svarbiausių teisinių dokumentų, apibrėžiančių bendrus Europos Sąjungos energetikos tikslus.

Šiame apžvalginiame straipsnyje nagrinėjami trys pagrindiniai klausimai, pateikiant išsamų požiūrį į Europos energetikos problemas ir jų sprendimo būdus: Kas skatina valstybes ieškoti vienodo požiūrio į energetikos iššūkius? Kokia yra tikroji Lisabonos sutarties reikšmė kuriant vieningą Europos energetinę politiką? Ar Lisabonos sutartis nurodo realias priemones įgyvendinti bendrą Europos energetikos politiką visos bendrijos lygmeniu? Ieškant atsakymų į šiuos klausimus, pirmoje dalyje nagrinėjamos priežastys, padedančios formuoti bendrą energetikos politiką. Be to, kad geriau suprastume bendros energetikos politikos formavimo ištakas, išsamiai analizuojami pagrindiniai ES teisiniai dokumentai nuo 1992 m. Maastrichto sutarties. Prieš pradėdant nagrinėti naujovių, įtvirtintų Lisabonos sutartimi, reikšmę, svarbu pažvelgti į skirtingus Europos Sąjungos narių siekius, motyvus bei nuostatas energetikos srityje. Dėl to trečiojoje straipsnio dalyje pateikiamas valstybių skirstymas pagal jų požiūrį į energetikos politikai skirtas nuostatas Lisabonos sutarties derybų metu. Tolesnėje dalyje Lisabonos sutarties ir bendros energetikos politikos vystymo analizė bus nagrinėjama remiantis liberaliojo institucionalizmo samprotavimais. Šis teorinis modelis pasirinktas neatsitiktinai, ne tik ieškant atsakymo į klausimą, ar Lisabonos sutarties tikslai ir nuostatos turi įtakos vienodam požiūriui į energetikos formavimą, bet ir siekiant geriau suprasti, kaip skirtingi valstybių interesai gali kristalizuotis į bendros, bendradarbiavimu pagrįstos energetikos politikos formulavimą. Penktojoje dalyje dėstoma kritika, skirta atsakyti į klausimą – ar Lisabonos sutartis suteikia realų pagrindą peržengti santykinės naudos (angl. *relative gains*) būsena, kad būtų sukurta sėkmingai veikianti bendra energetikos politika. Be to, šioje dalyje, remiantis istorine patirtimi, išskiriamos problemos, galinčios trukdyti valstybėms bendradarbiauti energetinėje sferoje.

Straipsnio pabaigoje pateikiami pasiūlymai, skirti stiprinti energetinį valstybių bendradarbiavimą ES viduje.

1. Bendros energetikos politikos formavimo priežastys

Vienas iš esminių postūmių bendrai Europos Sąjungos politikai energetikos sektoriuje įgyvendinti yra negatyvi Europos patirtis, susijusi su energetikos šaltinių tiekimo nutraukimu. Keletas tokių pavyzdžių buvo 2006 m. ir 2009 m., kai dujų krizė tarp Rusijos Federacijos ir Ukrainos paliko dalį Vidurio ir Pietų Europos valstybių be dujų ir parodė, kokia pažeidžiama yra Europos Bendrija, kai neturi realių priemonių konsoliduoti bendrą šalių politiką mažinti krizės padarinius bei užtikrinti, kad tokio masto problemų būtų išvengta ateityje¹. Be to, Europos bendros energetikos politikos nebuvimas parodė, kokios pasimetusios ir susiskaldžiusios yra Europos šalys, kai joms gresia energetinis „badas“. Valstybės, sprendamos problemas individualiai, apeidamos bendrus Europos Sąjungos veikimo mechanizmus ir bandydamos tartis su Rusijos vadovais tiesiogiai, dar kartą patvirtino egzistuojant „kolektyvinių veiksmų“ (angl. *collective action*) problemą ir nuolatinį „vienas laimi, kitas pralaimi“ (angl. *zero-sum*) situacijos pavojų. Taigi, aiškios bei ilgalaikės Europos energetikos politikos nebuvimas skatina tiek susiskaldymą bendrijos viduje, tiek nuolatinį blaškymąsi individualių interesų verpetuose. Ne mažesnis dirgiklis, veikiantis integracinę požiūrį į Europos energetiką bendrąja prasme, yra nuolatinis tam tikrų ES valstybių, vadinamųjų „energetinių salų“, energetikos problemų kėlimas ir atitinkamas požiūris į jas. Tokios Europos Sąjungos šalys kaip Baltijos valstybės visada kėlė energeti-

---

¹ Doran B. P., „Collective Energy Security: A New Approach for Europe“, *Journal of Energy Security*, February 2009, p. 1–6, <http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=177:collective-energy-security-a-new-approach-for-europe&catid=92:issuecontent&Itemid=341>.

nio jautrumo ir pažeidžiamumo klausimus dėl savo pačių absoliučios priklausomybės nuo Rusijos naftos ir dujų bei nuolat pabrėžė bendro Europos Sąjungos balso energetikos sektoriuje pranašumus. Kai Europos Bendrija yra susiskaldžiusi, Rusija turi galimybę pasinaudoti interesų priešprieša siekdama savų tikslų². Ta galimybė, išreikšta „skaldyk ir valdyk“ (lot. *divide et impera*) taktika, dar labiau graužia Europos solidarumo pamatus ir skatina Rusiją plėtoti užsienio politiką, kuri yra tarsi jos energetikos politikos veidrodis³. Apžvelgę visas šias aplinkybes matome, kad Europos Sąjungą glaudžiau bendradarbiauti energetikos sektoriuje skatina skaudi patirtis, susijusi su nestabiliu energijos šaltinių tiekimu.

2. Energetikos politikos reikšmė Europos Sąjungos integracijos procese

Prieš pradėdami analizuoti bendros energetikos politikos pokyčius Lisabonos sutartyje, svarbu pažvelgti, kaip keitėsi šios politikos svarba ir turinys integruojantis Europos Sąjungai. Šiame skyriuje bendros energetikos politikos reikšmė bus nagrinėjama trijų pagrindinių Europos Sąjungos sutarčių – Mastrichto, Amsterdamo ir Niicos – kontekste (žr. 1 lentelę). Taip pat bus atsižvelgta į 2004 m. Europos Sąjungos Konstitucijos svarbą skatinant Europos integralumą energetikos sektoriuje. Nors minėtas dokumentas ir netapo teisiniu pagrindu, įtvirtinančiu pamatinius Europos siekius dėl akivaizdžiai išreikšto nepritarimo Nyderlandų ir Prancūzijos referendumuose, vis dėlto būtent Lisabonos sutartis perėmė daugelį 2004 m. Konstitucijos nuostatų, pabrėžusių didesnę valstybių konsolidaciją formuojant ir

² Severin I., *Russia and the EU After Lisbon*, Radio Free Europe/Radio Liberty, November 2009, <http://www.rferl.org/content/Russia_And_The_EU_After_Lisbon_/1882830.html> .

³ Bourke T., *Lisbon Treaty could be Eu's pipeline to better energy security*, Irish Times, October 2008, <<http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2008/1028/1225061111263.html>> .

vykdant energetikos politiką. 1992 m. Maastrichto sutartis pasirinkta kaip atskaitos taškas dėl to, kad šia sutartimi buvo oficialiai sukurta Europos Sąjunga, iš esmės pakeitusi bendrijos valdymo struktūrą. Taigi šio skyriaus tikslas yra parodyti, kaip kito Europos energetikos politikos reikšmė Sąjungai plečiantis ir vis labiau integruojantis.

1 lentelė. Su energetikos politika susijusios nuostatos ES sutartyse

<i>Maastrichto sutartis</i>	<i>Amssterdamo sutartis</i>	<i>Nicos sutartis</i>
Užuomina į bendros energetikos rinkos sukūrimą	Užuomina į bendros energetikos rinkos sukūrimą; solidarumo principo išplėtimas	Maastrichto ir Amsterdamo nuostatų pakartojimas be esminių naujovių

Maastrichto sutartis, pasirašyta 1992 m. vasario 7 d. Nyderlanduose, buvo didžiulis žingsnis bendrijos konsolidacijos link. Sutartis ne tik oficialiai įvardijo tai, ką iki šiol vadinau Europos Sąjunga, bet ir sukūrė valdymo mechanizmus ir struktūrą, pagrįstą trijų polių principu⁴. Be to, sutartis turėjo įtakos Europos bendros pinigų politikos, kuri realų pavidalą įgavo 1999 m., kūrimui. Nors ir suteikusi stiprų impulsą bendrijos narių integracijai, visų pirma ekonomikos ir išdros srityse, minėta sutartis vaidino minimalų vaidmenį nubrėžiant bendrijos energetikos politikos kontūrus. Išanalizavus sutarties tekstą tampa aišku, kad vienintelė nuoroda (nors ir netiesioginė) į bendros ES energetikos politikos kūrimą yra perteikta 12 skyriuje, pavadintame „Transeuropiniai tinklai“. Jame teigiama, kad Europos Bendrija, skatindama bendros rinkos funkcionavimą, turi prisidėti prie transeuropinių tinklų transporto, telekomunikacijų ir energetikos infrastruktūros srityse kūrimo bei plėtojimo⁵. Minėtą teiginį, aptinkamą ir

⁴ European Commission, Treaty on European Union, *Official Journal of the European Union* 51, July 1992, <<http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>>.

⁵ European Commission, Treaty on European Union, *Official Journal of the European Union* 51, July 1992, <<http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>>.

vėlesnėse sutartyse, galime suprasti kaip aiškia nuorodą į bendros energetikos rinkos sukūrimo perspektyvą. Taigi nors ir netiesiogiai, Maastrichto sutartis buvo vienas pirmųjų bandymų nustatyti aiškų kursą bendros energetikos politikos kūrimo link.

Amsterdamo sutartis, pasirašyta 1997 m. spalio 2 d., buvo tolesnis ir dar didesnis žingsnis link Europos valstybių politikos konsolidacijos. Vienas iš pagrindinių sutarties akcentų buvo Bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP, angl. *CFSP*) efektyvumo didinimas, atsakant į naujas grėsmes ir pavojus tarptautinėje politikoje. Sutartyje buvo dar ir kitų aiškiai matomų pokyčių. Vienas jų, prisidėjęs prie didesnės konsolidacijos, susijęs su solidarumo principo išplėtimu, teigiant, kad remdamasi solidarumo dvasia, bendrijos narė turi susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, prieštaraujančių pačios bendrijos ar kitų jos narių interesams⁶. Tai buvo svarbus teiginys visai Europos Sąjungai, nes besiremiančios solidarumo principu valstybės turėjo derinti savo veiksmus, taip pat ir energetikos domene. Taigi Amsterdamo sutartis, nors ir neužsiminė apie bendrą energetikos politiką, buvo svarbus veiksnys, prisidėjęs prie bendrijos narių vienybės ir bendradarbiavimo skatinimo.

Nicos sutarties 2001 m. vasario 26 d. pasirašymas buvo tiesiogiai susijęs su didžiąja Europos Sąjungos plėtra 2004 m. Prieš priimant naujas bendrijos nares Nicos sutartis nustatė aiškias balsavimo taisykles ir reglamentavo balsų paskirstymą pagrindinėse ES institucijose: Ministrų Taryboje ir Europos Parlamente⁷. O energetikos sektoriaus kontekste sutartis nepateikė jokių esminių naujovių, nes tik pakartojo tai, kas buvo patvirtinta Amsterdamo susitarimu. Taigi, kaip matome

---

⁶ European Commission, The Treaty of Amsterdam. Amending the Treaty on European Union, The Treaties Establishing the European Communities, and Certain Related Acts, *Official Journal of the European Communities*, October 1997, 2–81, <http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/amsterdamtreaty.pdf>.

⁷ European Commission, Treaty of Nice. Amending the Treaty on European Union, The Treaties Establishing the European Communities, and Certain Related Acts, *Official Journal of the European Communities*, March 2001, 1–80, <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf>.

iš pirmųjų trijų sutarčių analizės, bendra energetikos politika nebuvo išskiriama kaip vienas svarbiausių uždavinių konsoliduojant Europos Bendriją. Tam tikri sutarties teiginiai galėtų būti įvardijami kaip pirmieji žingsniai bendros energetikos politikos kūrimo link, nors požiūrio, aiškiai išreiškiančio valstybių bendradarbiavimo interesus, nebuvo.

Vienas iš svarbiausių akcentų, perteikusių požiūrio į energetinius iššūkius kitimą, buvo Europos Sąjungos Konstitucijos pasirašymas⁸ 2004 m. Šis dokumentas buvo tarsi kelrodis, atskleidęs vis didėjančią bendros energetikos politikos reikšmę visai Europos Sąjungai. Be to, vėliau parengta Lisabonos sutartis perėmė daugelį 2004 m. Konstitucijos nuostatų bei idėjų. Vis dėlto reikėtų pabrėžti, kad minėtas dokumentas neįgavo jokio teisinio pagrindo ir nebuvo ratifikuotas dėl Nyderlandų ir Prancūzijos piliečių nepritarimo nacionaliniuose referendumuose. Išanalizavę pagrindines Europos Sąjungos sutartis matome, kad bendros energetikos politikos reikšmė nebuvo aiškiai suformuluota ar išskirta. Senosios Europos Sąjungos narės nerodė didelio suinteresuotumo plėsti bendrijos konsolidacijos ir bendradarbiavimo ribas energetikos srityje.

Vis dėlto Europos Sąjungos Konstitucija dėl kelių priežasčių buvo atspirties taškas, rodęs vis didesnę bendrijos narių interesą bendradarbiauti energetiniame domene. Visų pirma, 2004 m. Europos Sąjungos plėtra – priimta dešimt naujų narių – buvo svarbus įvykis, pakeitęs ne tik bendrijos sudėtį, bet ir iškėlęs naujų uždavinių kovojant su besikeičiančiais iššūkiais visos Sąjungos lygmeniu. Energetinis saugumas ir bendras atsakas į energetinius sunkumus tapo vienu iš pagrindinių Europos Sąjungos tikslų, nes daugelis naujųjų valstybių jautė ir jaučia ypatingą pavojų, priklausydamos nuo vienintelio išorinio energijos tiekėjo, neintegruotos su Vakarų valstybių energe-

---

⁸ European Commission Treaty establishing a constitution for Europe, *Official Journal of the European Communities* 47, December 2004, 1–465, <<http://eurlex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:EN:HTML>>.

tikos sistemomis, vartodamos energiją neefektyviai ir nenaudodamos pakankamai atsinaujinančių šaltinių galutiniame energijos balanse. Tokių sunkumų akivaizdoje bendros energetikos politikos siekinys tapo vienu iš kertinių interesų, vienijančių daugumą bendrijos narių. Taigi, apžvelgus bendros energetikos politikos reikšmę pagrindiniuose Europos Sąjungos dokumentuose, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip naujai pasirašyta Lisabonos sutartis prisideda prie tokios politikos pažangos ir plėtros.

3. Europos Sąjungos valstybių požiūris į Lisabonos sutarties nuostatas

Prieš pradėdant nagrinėti Lisabonos sutartyje įtvirtintas energetikos politikos kūrimo nuostatas, reikėtų apžvelgti Europos Sąjungos valstybių požiūrį į tam tikrus su energetika susijusius tikslus, įtvirtintus minėtoje sutartyje. Visų pirma, galime teigti, kad prieš pasirašant Lisabonos sutartį, bendrijos narių požiūris į su energetika susijusius tikslus ir klausimus nebuvo vienalytis. Svarbu išskirti tam tikrų valstybių motyvus ir ambicijas, kad geriau suprastume, kokios nuostatos kėlė didžiausias problemas Lisabonos sutarties derybų metu, ko buvo atsakyta, kuo papildyta ir pan. Skirtingas požiūris į energetiką galėtų būti paašškintas keliais aspektais. Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pačių Europos Sąjungos valstybių energetikos sistemos yra labai skirtingos. Valstybių priklausomybės nuo išorinių tiekėjų mastai, skirtinga energetikos balansų struktūra, energetikos bendrovių dydis ir dominavimas daro įtaką interesų energetikos sektoriuje formavimuisi. Dar vienas svarbus kriterijus, turintis įtakos valstybių pozicijoms, susijęs su geopolitiniu šalių išsidėstymu. Vienos valstybės dažnai mato kitų valstybių grėsmę dėl tam tikrų skaudžių istorinių aplinkybių. Tai ypač ryšku absoliučios priklausomybės akivaizdoje. Taigi visi šie aspektai lemia skirtingą valstybių požiūrį į energetikos politikos kūrimą.

Pagal požiūrį į energetikos politikai skirtas nuostatas Lisabonos sutartyje Europos Sąjungos valstybės galėtų būti skirstomos į keletą grupių (žr. 2 lentelę). Visų pirma, šalys, pritariančios beveik visiems 2004 m. Europos Sąjungos Konstitucijoje įtvirtintiems energetiniams tikslams: energetinės rinkos funkcionavimo ir energetinio tiekimo saugumo užtikrinimo, energetinio efektyvumo skatinimo, atsinaujinančių šaltinių plėtojimo, jungčių tobulinimo, sudaro absoliučią visų bendrijos narių daugumą. Naujosios Europos Sąjungos šalys, kaip antai Baltijos valstybės ar senosios narės – Airija, Jungtinė Karalystė, Danija, Švedija, Ispanija – visapusiškai pasisakė už Lisabonos sutartyje įtvirtintas nuostatas ir bendros energetikos politikos plėtojimą bei koordinavimą įtraukė į prioritetinių tikslų sąrašą. 2005 m. Airijos užsienio departamento paskelbtame Baltajame popieriuje dėl Europos Konstitucijos teigiama, kad šalies vyriausybė ypač remia pakeitimus energetikos sektoriuje⁹. Jungtinė Karalystė išskirini dėmesį teikė bendros energetikos rinkos kūrimo tikslams, remdamasi savo vidine liberalios energetikos rinkos funkcionavimo patirtimi¹⁰. Iš naujųjų narių ypatingą dėmesį energetikos klausimams Lisabonos sutarties pasirašymo derybose rodė Baltijos valstybės dėl savo absoliučios energetinės izoliacijos ir priklausomybės nuo vienintelio išorinio tiekėjo.

Reikėtų išskirti Nyderlandus dėl jų poziciją lėmusių tam tikrų išskaičiavimų. Nors ši valstybė pritarė beveik visoms bendros energetikos politikos kūrimo idėjoms, vis dėlto taip pat kardinaliai pasisakė už tam tikrą energetikos suvereniteto išlaikymą šioje srityje. Lisabonos sutarties derybų metu paskelbtoje Nyderlandų užsienio reikalų ministerijos studijoje teigiama, kad, nepaisant didesnio bendradar-

⁹ Department of Foreign Affairs, *The European Constitution*. White Paper, June 2005, p. 69, <http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/documents/Irish%20DFA_white-paper-final.pdf>.

¹⁰ Hierlemann D., Seeger S., Who wants what and why? FAQs about the EU Constitutional Summit. Center for Applied Policy Research, 2007, p. 2, <<http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/working%20papers/Hierlemann%202007.pdf>>.

2 lentelė. ES valstybių skirstymas pagal energetinių nuostatų Lisabonos sutartyje palaikymą

<i>Valstybės, pritariančios beveik visoms energetikos politikos nuostatomis Lisabonos sutartyje</i>	<i>Valstybės, iš dalies pritariančios energetikos politikos nuostatomis Lisabonos sutartyje</i>	<i>Valstybės, labiausiai prieštaraujančios energetikos politikos nuostatomis Lisabonos sutartyje</i>
Austrija, Belgija, Bulgarija, Kipras, Estija, Suomija, Graikija, Vengrija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Švedija, Danija, Airija, Portugalija, Jungtinė Karalystė	Nyderlandai, Lenkija, Čekija	Vokietija, Prancūzija

biavimo skatinimo, valstybės turi pačios kontroliuoti ir planuoti savo energetinių balansų struktūrą, atsižvelgdamos, į kokius energetikos šaltinius jos koncentruosis¹¹. Panašios pozicijos laikėsi ir keletas naujųjų ES narių: Čekija, Lenkija. Šių šalių pozicijos galėjo būti veikiamos vidinės energetikos situacijos. Tiek Čekija, tiek Lenkija norėjo išlaikyti savarankiškumą dėl to, kad tų valstybių balanse naudojama vietinė anglis sudaro didžiąją dalį energetinėms reikmėms naudojamo kuro. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, ypač dėl Lenkijos derybininkų pastangų, sugebėta pasiekti, kad Europos Sąjungos solidarumo principas būtų praplėstas ir apimtų su energetinio tiekimo problemomis susijusias situacijas. Be to, palaikydama vadinamosios dvigubos daugumos (angl. *double majority*) balsavimo principą, Lenkija stengėsi pasiekti Vokietijos ir kitų valstybių palankumą dėl jai ir kitoms narėms rūpimų energetinio saugumo klausimų¹².

¹¹ Dutch Ministry of Foreign Affairs, The State of the European Union 2006–2007. Annual Report, 2006, p. 19.

¹² Polish Institute of International Affairs; Institute of Public Affairs, The future of the Treaty Establishing a Constitution for Europe – a strategy for Poland. Report, May 2006, p. 4, <<http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/working%20papers/>

Labiausiai tam tikrų nuostatų įtvirtinimui Lisabonos sutartyje priešinosi didžiosios ES valstybės: Vokietija ir Prancūzija. Šios valstybės ypač priešinosi užmojams liberalizuoti ir kurti bendrą ES energetikos rinką. Šis pasipriešinimas galėtų būti paaiškintas nenoru skaidyti vadinamųjų energetikos čempionų, didžiųjų Europos energetikos bendrovių, veikiančių vertikalios integracijos principais. Būtent tokių bendrovių skaldymas ir yra pirminis bendros, sėkmingai veikiančios energetikos rinkos ir politikos kūrimo proceso uždavinys. Derybų dėl Lisabonos sutarties pasirašymo metu Vokietijos kanclerė Angela Merkel pareiškė, kad negalima lyginti obuolių su persikais¹³. Tai buvo aiški užuomina, kad Vokietija nepalaikys energetikos liberalizacijos minėtomis sąlygomis. Be to, viena didžiausių Vokietijos energetikos bendrovių EON pagrasino kreiptis į šalies konstitucinį teismą, jei bendrijos narės sutiks su liberalizacija nacionalinių bendrovių skaldymo principu. Panašią poziciją išsakė ir Prancūzija. Didžiausia šalies dujų bendrovė GDF pareiškė, jog bendros Europos Sąjungos energetikos rinkos kūrimas, naikinant vertikaliai integruotas bendroves, pažeis tiek tiekėjų, tiek vartotojų interesus ir neleis sudaryti ilgalaikių energijos tiekimo sutarčių¹⁴. Dėl to ateityje gali būti sutrikdytas stabilus energijos tiekimas Europos Sąjungos valstybėms. Taigi Europos Sąjungos narių požiūris į tam tikras energetiniam saugumui skirtas nuostatas Lisabonos sutartyje nebuvo vienytiškas. Valstybių pozicijos išsiskyrė dėl tam tikrų dalykų, nes kiekviena narė stengėsi priimti tai, kas atitiko jos nacionalinius interesus, ir atmesti tai, kas jiems prieštaravo. Atsižvelgiant į tai, kitos straipsnio dalies tikslas ir yra suprasti tų prieštaringų siekių transformaciją į

Polish%20institute%20of%20public%20Affairs_the%20Future%20of%20Constitution,%20May%202006.pdf>.

¹³ Nardon L., *Ownership Unbundling in Energy Markets. An Overview of a Heated Debate in Europe*. Institut français des relations internationales, 2008, <http://www.ifri.org/index.php?page=detail-contribution&id=233&id_provenance=97&lang=fr&style=small>.

¹⁴ Ibid.

konsensuso suradimą. Būtent liberaliojo institucionalizmo teoriniai samprotavimai galėtų paaiškinti, kaip ir kodėl valstybės surado bendrą vardiklį energetikos srityje.

4. Lisabonos sutartis ir bendros energetikos politikos plėtros analizė remiantis liberaliuoju institucionalizmu

Vienas iš pagrindinių liberaliojo institucionalizmo teorijos samprotavimų yra teiginys, kad tarptautinė kooperacija ar bendradarbiavimas yra ne hegemonijos ar altruistinės motyvacijos padarinys, bet pirmiausia racionalus valstybių, susietų tarpusavio priklausomybe, atsakas į konfliktą. Plėtodamas šią mintį, vienas žymiausių liberaliojo institucionalizmo atstovų Keohanas teigia, kad harmonija yra apolitiška, nereikalaujanti komunikacijos ar įtakos, o kooperacija yra ypač politiška, atsiranda dėl tam tikro konflikto židinio¹⁵. Remdamiesi racionaliojo pasirinkimo teorija (angl. *rational choice*) ir tam tikrais režimų teorijos samprotavimais, liberaliojo institucionalizmo atstovai tvirtina, kad tarptautinės institucijos ar režimai, palengvindami nacionalinių interesų įgyvendinimą, skleidami pasitikėjimą, teisiškai įtvirtindami bendradarbiavimo taisykles ir atskaitingumo kriterijus, mažina bendradarbiavimo rizikos pavojų ir suteikia svarbią naudą ir impulsą bendradarbiauti. Douglass North teigia, kad patikimi ir ilgalaikiai režimai yra sukuriami įpareigojančių taisyklių ir aiškių normų pagrindu¹⁶. Būtent tvirtos ir ilgalaikės taisyklės, nurodančios valstybių bendradarbiavimo sąlygas, yra labai svarbus žingsnis, institucionalizuojantis valstybių paklusimą ir bendradarbiavimą. Vienas kertinių liberaliojo institucionalizmo teiginių yra, kad didesnis

¹⁵ Keohane O. R., *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*, New Jersey: Princeton University Press, 1984, p. 13.

¹⁶ Keohane O. R., „International Institutions: Two Approaches“, *International Studies Quarterly* 32 (4), 1988, p. 384.

postūmis bendradarbiauti gali būti skatinamas valstybėms vis labiau integruojantis, taip sukuriant vis didesnę abipusės priklausomybės aplinką. Veikdamos pasikartojančios kalinio dilemos (angl. *iterated prisoner's dilemma*) terpėje, valstybės įgauna „atsakomojo smūgio“ galimybę, t. y. jos gali bausti bendradarbiauti vengiančias ar išsisukinėti linkusias valstybes tam tikromis sankcijomis. Tokia situacija suteikia didesnę postūmį bendradarbiauti, nes abipusė kooperacija tampa ta pusiausvyra, kuri mažina neištikimybės pavojų dėl galimybių bausti¹⁷. Be to, liberaliojo institucionalizmo teorija aiškiai koncentruojasi į „žemąją politiką“ (angl. *low politics*), apimančią politinės ekonomikos dalykus, ir mažiau dėmesio teikia „aukštajai politikai“ (angl. *high politics*) priskiriamiems kariniams saugumo reikalams¹⁸. Taigi valstybės, veikdamos racionaliai, apsiriboja ne santykinės (angl. *relative gains*), bet absoliučios naudos (angl. *absolute gains*) siekimu. Tai reiškia, kad, užuot norėjusios gauti daugiau negu kitos, valstybės, atsižvelgdamos į konkrečią situaciją, siekia sau didžiausios naudos, o kiek kas gaus ar negaus, joms nesvarbu. Taigi, atsižvelgiant į pagrindines liberaliojo institucionalizmo idėjas, reikia pasiaiškinti, kaip Lisabonos sutartis lemia bendrą energetikos politikos raidą.

Lisabonos sutartis, pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d. ir įsigaliojusi 2009 m. sausio 1 d., nubrėžia naujas Europos Sąjungos bendros ir efektyvesnės energetikos politikos sukūrimo gaires. Britanijos Lordų Rūmų pranešime teigiama, jog Lisabonos sutartis suteikia Europos Sąjungai aiškesnių ir tikslesnių svertų kuriant visą bendrąją apimančią energetikos politiką¹⁹. Atidžiau išstudijavę naująją Europos Konstituciją matome keletą normatyvinių pokyčių, susijusių su

---

¹⁷ Powell R., „Absolute and Relative Gains in International Relations Theory“, *American Political Science Review* 85 (4), 1991, p. 1306.

¹⁸ Mearsheimer J. J., „The False Promise of International Institutions“, *International Security* 19 (3), 1994–1995, p. 17.

¹⁹ House of Lords, Great Britain Parliament Select Committee on European Union, *The Treaty of Lisbon: an impact assessment 10th Report*, London: Stationery Office (HL paper; 62-I; Session 2007-8).

energetinio saugumo reikšmės pabrėžimu pereinant nuo nacionalinių prie bendrų Europos sprendimų domeno. Vienas iš pagrindinių pokyčių yra Europos energetikos problemų iškėlimas paneuropiniu lygmeniu. Energetikos įtraukimas į atskirą skyrių rodo didėjančią šio sektoriaus svarbą visai Europos Sąjungos bendrijai. Britanijos Lordų Rūmų Užsienio ir Tautų Sandraugos memorandume yra teigiama, kad minėti pokyčiai padeda užtikrinti energetinio saugumo, efektyvumo bei bendros rinkos sukūrimo strategijos nuoseklumą ir parodo vis didėjančią šių klausimų reikšmę politiniame bei ekonominiame ES raidos kontekste²⁰. Apibendrinant galima teigti, kad Lisabonos sutartis, iškeldama bendros energetikos politikos reikšmę visos bendrijos lygmeniu, daro įtaką energetikos sektoriui, kuris grįžtas pasitikėjimo ir bendradarbiavimo plėtojimu (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. *Su energetikos politika susijusios nuostatos Lisabonos sutartyje*

<i>Lisabonos sutartis</i>	Normatyviniai pokyčiai: Bendros energetikos politikos reikšmės iškėlimas visos Europos Sąjungos lygmeniu	Praktiniai pokyčiai: Balsavimo mechanizmo pakeitimas; pagrindinių tikslų, numatančių esminius pokyčius energetikos srityje, suformulavimas; solidarumo straipsnio energetinio saugumo srityje išplėtimas

Svarbus pokytis energetikos srityje yra naujo balsavimo mechanizmo, sprendžiant uždavinius, susijusius su energetiniu saugumu ir / ar efektyvumu, reformavimas ES Ministrų Taryboje. Balsavimo slenksčio liberalizavimas pereinant nuo vienbalsiškumo prie kvalifikuotos balsų daugumos (angl. *qualified majority voting*) padidina

²⁰ House of Lords, *A Explanatory Memorandum by the Foreign and Commonwealth Office (FCO)*, March, <http://www.publications.parliament.uk/cgi-bin/newhtml_hl?DB=semukparl&STEMMER=en&WORDS=lisbon%20treati&ALL=Lisbon%20Treaty&ANY=&PHRASE=&CATEGORIES=&SIMPLE=&SPEAKER=&COLOUR=red&STYLE=s&ANCHOR=muscat_highlighter_first_match&URL=/pa/ld200708/ldselect/ldconst/84/84we06.htm#muscat_highlighter_first_match>.

sprendimų priėmimo efektyvumą ir operatyvumą. Taip sudaromos sąlygos spartinti Europos energetikos integraciją²¹. Kvalifikuotos balsų daugumos taisyklė leidžia ne tik apriboti savanaudiškumo principais grindžiamus veiksmus, bet ir suteikia galimybę diskutuoti, derinti interesus bei siekti platesnio sutarimo bendros energetikos politikos srityje. Be to, naujas balsavimo mechanizmas suteikia dinamiškesnę veikimo laisvę mažosioms Europos Sąjungos valstybėms, kaip antai Lietuva, Latvija ar Estija, nes šios šalys turi galimybę būti išgirstos bendrai formuodamos bei įgyvendindamos savo energetinio saugumo politiką apeidamos didžiųjų valstybių interesų dominavimą²². Taigi, balsavimo slenkščio reformavimas sudaro sąlygas efektyvesniam sprendimų priėmimui ir kompromisų ieškojimui, nes aiškių taisyklių bei atskaitos mechanizmų nustatymas suteikia impulsą valstybėms bendradarbiauti, nebijant „išsisukinėjimo pavojaus“ (angl. *free-riding*) problemos.

Lisabonos sutartis suteikia Europos Sąjungai teisinius pamatus bendros energetikos politikos kūrimo procesui plėtoti. Europos Sąjungos Konstitucijoje yra išskiriami pagrindiniai tikslai, numatantys esminius pokyčius energetikos srityje: energetikos rinkos funkcionavimo ir energijos tiekimo saugumo užtikrinimas, energetinio efektyvumo skatinimas, naujų atsinaujinančių energetikos technologijų plėtojimas, energetinių jungčių tarp Europos Sąjungos valstybių tobulinimas²³. Nors sutartyje yra pabrėžiami tam tikri svarbūs idealistiniai tikslai, vis dėlto realūs pragmatiniai instrumentai bei metodai siekiant įgyvendinti energetikos strategiją lieka neaiškūs. Kalbėda-

---

²¹ Cohen-Tanugi L., *Beyond Lisbon: A European Strategy For Globalization*, Bruxelles: PIE Peter Lang, 2008.

²² Harrison J., *EU experts assess policy impact of Lisbon Treaty*, EurActiv, December 2009, <<http://www.euractiv.com/en/priorities/eu-experts-assess-policy-impact-lisbon-treaty/article-187988>>.

²³ Kurpas S., *The Treaty of Lisbon – How much “Constitution” is left? An Overview of the Main Changes*, Policy Brief, 147, 2007, p. 1–9, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1334072>.

mas apie Europos Sąjungos Konstitucijos reikšmę bendrai energetikos politikai, Europos Sąjungos energetikos komisaras Giunteris Otingeris pareiškė, kad Lisabonos sutartis siekia energetikos domene įgyvendinti tris svarbiausius uždavinius: skatinti konkurenciją, užtikrinti tiekimo saugumą ir plėtoti ilgalaikę strategiją²⁴. Remdamiesi minėtais tikslais bei uždaviniais galime teigti, kad Lisabonos sutartis numato visapusiškai naudingus pokyčius visai Europos Bendrijai neskirstant valstybių į atskirus blokus. Bendros energetinės rinkos sukūrimo idėja galėtų būti naudinga visai bendrijai, nes tai suteiktų Europos Sąjungai tam tikrus kontrolės mechanizmus užtikrinant tiekimo saugumą, didinant konkurencingumą ir plečiant energetinio tiekimo diversifikavimą. Be to, dalyvavimas bendroje rinkoje leistų atskiroms ES valstybėms pasinaudoti savo „santykiniu pranašumu“ (angl. *comparative advantage*) perkant ir parduodant energijos šaltinius. Tai ne tik padėtų išspręsti saugumo problemas, bet ir būtų naudinga galutiniams energijos vartotojams, nes sėkmingai funkcionuojanti rinka prisidėtų prie paslaugų kokybės gerinimo ir sąnaudų mažinimo²⁵. Tiekimo saugumo užtikrinimas yra vienas iš pačių svarbiausių tikslų, numatytų Lisabonos sutartyje. Jį galima skirstyti į kelias dalis: dujų tiekimo šaltinių diversifikavimas ir atsinaujinančių energijos šaltinių vystymas²⁶. Tokie Europos Sąjungos projektai kaip nuolat atidėliojamo Nabucco dujotiekio, kuris sujungtų Europą su Kaspijos dujų tiekėjais (Azerbaidžanu ar Turkmėnistanu) tiesimas, suskystintų dujų terminalų (LNG) plėtra yra vieni svarbiausių užtikrinant energijos šaltinių tiekimo diversifikavimą. Atsinaujinan-

---

²⁴ Oettinger G., *Oettinger defends European visions on energy*, EurActiv, January 2010, <<http://www.euractiv.com/en/priorities/oettinger-defends-european-vision-energy/article-188911>>.

²⁵ Pisani-Ferry J., Europe must heed the lessons of Lisbon on energy policy, *Financial Times*, August 2007, <<http://blogs.ft.com/economistsforum/2007/08/europe-must-heehhtml/>>.

²⁶ Oettinger G., *Oettinger defends European visions on energy*, EurActiv, January 2010, <<http://www.euractiv.com/en/priorities/oettinger-defends-european-vision-energy/article-188911>>.

čių šaltinių transportavimo pajėgumų plėtojimas taip pat yra vienas pagrindinių energetinio saugumo užtikrinimo garantų. Be to, Europos Sąjunga daug dėmesio skiria energetinių jungčių tarp bendrijos narių plėtrai. Pavyzdžiui, Baltijos valstybės yra visiškai izoliuotos nuo Vakarų Europos elektros tiekimo sistemų bei dujotiekių, todėl viena iš svarbiausių bendros energetinės rinkos sukūrimo sąlygų yra techninis Europos Sąjungos narių infrastruktūros sujungimas. Taigi, Lisabonos sutartimi išskiriami tikslai, naudingi visoms Europos Sąjungos valstybėms, suteikia pagrindą apsiriboti „absoliučia nauda“ (angl. *absolute gains*), siekiant abipusių interesų.

Solidarumo straipsnio energetinio saugumo srityje išplėtimas yra dar vienas svarbus akcentas, rodantis Europos Sąjungos pasiryžimą įveikti bendrai kylančias tiekimo problemas. Lenkijos derybininkų pastangomis pasiektame susitarime teigiama, kad esant energetinio tiekimo problemų Ministrų Taryba, remdamasi bendrijos narių solidarumu, sprendžia tolesnių veiksmų koordinavimą. Viena iš esminių naujovių yra ta, kad naujoje sutartyje yra tiesiogiai užsimenama, jog Ministrų Taryba, remdamasi solidarumo principais, gali nuspręsti, kokių veiksmų turi būti imtasi atsižvelgiant į esamą ekonominę situaciją, jeigu iškiltų rimtų problemų dėl atitinkamų produktų tiekimo, pirmiausia energetikos srityje²⁷. Vis dėlto minėta formuluotė yra gana netinai abstrakti²⁸. Visų pirma, kas sudaro „atitinkamų produktų“ sąvoką? Ar ši formuluotė apima tik energijos šaltinius, ar ir tam tikrus energetinius įrenginius? Taigi vienas iš svarbiausių sutarties trūkumų yra nepakankamas sąvokų apibrėžtumas, galintis sudaryti problemų inicijuojant bendrus Europos Bendrijos veiksmus. Nepaisant to, solidarumo principo išplėtimas yra svarbus veiksnys, skatinantis ne tik pasitikėjimą, bet ir kooperaciją energetikos srityje.

²⁷ European Commission, The Treaty of Lisbon, *Official Journal of the European Union* 50, December 2007, p. 1–306, <<http://eur63.lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:EN:PDF>>.

²⁸ Seliverstov S., *Energy Security of Russia and the EU*, The Institut Français des Relations Internationales, 2009, p. 12.

5. *Kritika*

Esminis klausimas, kylantis iš šios analizės – ar Lisabonos sutartis suteikia Europos Sąjungai realius įrankius minėtiems pokyčiams įgyvendinti? Nors Europos Konstitucija ir iškelia idealistinius tikslus, kaip antai bendra rinka, stabilus energijos tiekimas ar infrastruktūros gerinimas, vis dėlto aiškios ir tikslios veiksmų strategijos, galinčios užtikrinti tinkamą Europos energetinį saugumą, kai sėkmingai veiktų rinka, būtų diversifikuotas energijos tiekimas, naudojami atsinaujinantys šaltiniai ir sėkmingai išplėta infrastruktūra, nematyti. Taigi šių pokyčių kontekste svarbus klausimas yra, ar Lisabonos sutartis suteikia pakankamus svetus peržengti „santykines naudas“ (angl. *relative gains*) būseną dėl bendrų veiksmų atremiant energetinius iššūkius. Be to, sunku nuslėpti nerimą ir pesimizmą, kai matome visiškai priešingus ES valstybių sprendimus, dažnai prieštaraujančius Europos konstitucijoje įtvirtintoms nuostatoms. Tokių projektų kaip „NordStream“ dujotiekio, tiesiogiai sujungiančio Rusiją su Vokietija apeinant Baltijos valstybes bei Lenkiją, tiesimo Rusijos, Prancūzijos ir Italijos energetikos bendrovių įvairių ekonominių projektų įgyvendinimo akivaizdoje solidarumo ir bendros rinkos sukūrimo idėjos dažnai yra pamiršamos ar net paminamos. Patvirtindamas šį teiginį Jeanas Pisani-Ferry teigia, kad Lisabonos sutartis negarantuoja sėkmės ir, nepaisant visiems priimtinių tikslų, niekas negali užtikrinti, kad, nesant bendrų priemonių, valstybės ir vėl nepateks į ekonominio nacionalizmo žabangus²⁹. Remdamiesi vieno žinomiausių „puolamojo realizmo“ (angl. *offensive realism*) atstovų Mearsheimerio samprotavimais galime teigti, kad institucijos ar režimai negali sustabdyti valstybių troškimo maksimizuoti trumpalaikių interesų naudą, nes būtent jos (jie) įtvirtina ir atspindi

²⁹ Pisani-Ferry J., „Europe must heed the lessons of Lisbon on energy policy“, *Financial Times*, August 2007, <<http://blogs.ft.com/economistsforum/2007/08/europe-must-hehtml/>>.

valstybių savanaudiškumą, paremtą „santykinės naudos“ (angl. *relative gains*) kriterijais.

Dar vienas pavojus kyla energetinių krizių metu, kai valstybės sulaužo tarptautinius susitarimus ir pamiršta bendrus tikslus bei uždavinius. Pažvelgę atgal ir nagrinėdami Tarptautinės energetikos agentūros reakciją į 1979 m. naftos krizę matome, kad, nepaisant informacijos sklaidos, bendrų taisyklių bei mechanizmų, užkertančių kelią tokioms krizėms pasikartoti, sukūrimo, tam tikros organizacijos narės siekė savanaudiškai išspręsti kylančias problemas. Panaši situacija susidarė 2009 m. kilus Rusijos ir Ukrainos dujų krizei, kai tam tikri Europos Sąjungos šalių lyderiai siekė asmeniniais kanalais tartis su Kremliumi. Bulgarijos premjero Sergejaus Staniševio ar Vokietijos kanclerės Angelos Merkel asmeniniai susitikimai su Vladimiru Putinu, vienašališkas Slovakijos pareiškimas dėl branduolinio reaktoriaus įjungimo, pažeidžiant šalies įstojimo į Europos Sąjungą sutartį, dar kartą parodė Europos susiskaldymą ir nesugebėjimą vieningai spręsti visą bendriją apimančių problemų³⁰. Nepaisant liberaliojo institucionalizmo teiginių apie galimybę peržengti „santykinės naudos“ (angl. *relative gains*) slenkstį ekonominio bendradarbiavimo srityje, vis dėlto, atsižvelgdami į pirmiau minėtus istorinius pavyzdžius, matome, kad valstybės dažnai neatskiria „žemosios politikos“ (angl. *low politics*) nuo „aukštosios politikos“ (angl. *high politics*) siekdamos savanaudiškų tikslų, nes šios sritys yra glaudžiai susijusios viena su kita. Strateginės prekybos teorija patvirtina šią mintį pabrėždama, kad, vadovaudamosi ekonomine logika, valstybės privalo galvoti apie „santykinę naudą“ tam, kad padėtų savo nacionalinėms bendrovėms įgyti pranašumą, palyginti su kitų šalių bendrovėmis, nes tai yra geriausias būdas užtikrinti ekonominės gerovės,

---

³⁰ Doran B. P., „Collective Energy Security: A New Approach for Europe“, *Journal of Energy Security*, February 2009, p. 1–6, <http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=177:collective-energy-security-a-new-approach-for-europe&catid=92:issuecontent&Itemid=341>.

kuri tiesiogiai koreliuoja su valstybės saugumu, plitima³¹. Žvelgiant į tam tikrų didžiųjų Vakarų Europos valstybių – Vokietijos, Italijos ar Prancūzijos – vadovų gerus asmeninius santykius su Rusijos lyderiais ir tuo pat metu aiškiai matomus tų pačių valstybių didžiųjų energetikos konsorciumų, kaip antai „ENI, BASF/Wintershall“ ar „Total“ interesus bendradarbiauti su pelningus projektus vykdančiomis Rusijos bendrovėmis, strateginės prekybos teorija pagrįstos idėjos įgauna realų pavidalą. Taigi vienas iš esminių liberaliojo institucionalizmo kritikos akcentų yra tai, kad teorija iš esmės koncentruojasi į „absoliučią naudą“ (angl. *absolute gains*), nepaaiškindama „santykinės naudos“, trukdančios valstybėms bendradarbiauti, svarbos.

6. Bendros energetikos politikos kūrimo būdai

Lisabonos sutartis nesuteikia pakankamai svertų skatinti valstybių bendradarbiavimą energetikos srityje dėl kelių priežasčių. Visų pirma Europos Sąjunga neužtikrina pasikartojančios kalinio dilemos aplinkos sukūrimo. Lisabonos sutartis apsiriboja tik tam tikrų normų, numatančių bendrą energetikos politiką, sklaida, neužsimindama apie taisyklių, skirtų toms normoms institucionalizuoti, sukūrimą ir laikymąsi. Pasak Keohano, stabilus režimas sukuriamas aiškių taisyklių pagrindu: apribojant veiksmus, įtvirtinant lūkesčius ir nustatant vaidmenis³². Parengusi patikimas taisykles, neleidžiančias išvengti atsakomybės už susitarimų nesilaikymą, Europos Sąjunga galėtų paskatinti savo nares bendradarbiauti. Be to, nesukurdamos atskaitos mechanizmų ir bausmių sistemos, ES valstybės veikia vadovaudamosi vieno veikimo (angl. *single play*) kalinio dilema, kai nebaudžia-

³¹ Mearsheimer J. J., „The False Promise of International Institutions“, *International Security* 19 (3), 1994–1995, p. 27.

³² Keohane, 1988, p. 384.

mumas ir išsisukinėjimas yra nuolatiniai atsakai į bendradarbiavimą. Tik tokioje aplinkoje, kai trumpalaikis interesas sulaužyti susitarimą yra mažiau vertingas nei ilgalaikiai bendradarbiavimo padariniai, bendrijos narės gali sukurti patikimą režimą, skirtą bendrai energetikos politikai plėtoti.

Norėdama duoti stiprų atkirtį individualių interesų dominavimui ir paskatinti valstybes bendradarbiauti, Europos Bendrija privalo imtis keleto esminių veiksmų. Stipraus energetinio režimo Europos Sąjungoje sukūrimas padėtų valstybėms efektyviau koordinuoti savo veiksmus. Nuolatinis valstybių keitimasis informacija, griežtų ir aiškių taisyklių energetikos sektoriuje nustatymas bei laikymasis ne tik plėtotų pasitikėjimą tarp Europos Sąjungos valstybių, bet ir leistų išvengti nuolat gresiančios „išsisukinėjimo problemos“ (angl. *free-riding*) pavojaus. Dažnai girdime teiginį, kad valstybės nėra linkusios aukoti savo suvereniteto energetikos srityje, nes šis sektorius yra ypač svarbus norint užtikrinti nuolatinę ekonominę pažangą ar socialinę rimtį. Vis dėlto įdėmiau pažvelgę matome, kad dabartiniame pasaulyje bendras atsakas į problemas yra daug efektyvesnis ir reikalauja mažiau sąnaudų negu pavieniai veiksmai. Juk kažkada bendros Europos pinigų sąjungos sukūrimo idėja buvo tik iliuzija, bet XX a. paskutiniame dešimtmetyje ji galutinai tapo tikrove. Būtent ilgo ir sunkaus integracinio proceso veikiamos Europos Sąjungos šalys nusprendė paaukoti savo nacionalinius interesus dėl bendros Europos pinigų politikos, skatinančios stabilumą bei nuoseklumą finansų srityje. Šis pavyzdys galėtų tapti kelrodžiu kuriant bendrą Europos energetikos politiką. Nepaisant skirtingų siekių ir tikslų, valstybės turi suprasti, kad vieningai koordinuota energetikos politika, skatinanti stabilumą ir patikimumą, gali padėti sukurti „visi laimi“ (angl. *win-win*) situaciją bendrijos viduje. Taigi Europos Sąjungai pirmiausia reikia ne hierarchinio požiūrio (angl. *top-down*), bet tokio, kuris kyla nuo apačios į viršų (angl. *bottom-up*). Tokio, kuris padėtų įtikinti bendrijos nares, kad tinkama energetikos politika, sėkmingai

veikianti rinka ir mechanizmai, padedantys spręsti ateities iššūkius, yra naudingi visoms Europos Sąjungos narėms. Pasak Keohano, tikėjimas (įsitikinimas) yra svarbi sėkmingo režimų veikimo sąlyga. Todėl bendrų energetinių tikslų sklaida padėtų ES valstybėms formuoti bendrą energetikos politiką³³.

Dar viena svarbi problema, trukdanti valstybėms bendradarbiauti ir neleidžianti peržengti „santykinės naudos“ (angl. *relative gains*) būseną, yra didžiųjų Vakarų Europos energetikos bendrovių dominavimas, sudarantis prielaidas aukoti bendrus tikslus dėl savanaudiškų nacionalinių interesų. Be to, tų bendrovių įtaka vidaus politikai dažnai atsiliepia atskirų valstybių interesų formavimui tarptautiniu lygmeniu. Dėl to bendros energetikos politikos formuoti ir vykdyti neįmanoma netaikant vienodų taisyklių visiems bendrijos nariams. Atsakydama į tai, Europos Sąjunga privalo riboti „energetinių čempionų“ apetitą ir teisiškai reglamentuoti didžiųjų energetikos bendrovių veiklos skaidymą atsižvelgiant į visų, bet ne į atskirų bendrijos narių interesus. Tik veikdama aiškios konkurencijos sąlygomis be jokių monopolinių ar vertikalios integracijos intencijų, Europos Sąjunga gali pasistūmėti kurdama bendrą ir efektyviai veikiančią energetikos rinką ir politiką.

Aiškių taisyklių nustatymas ir atskaitos mechanizmų sukūrimas galėtų prisidėti prie paklusnumo energetikos srityje užtikrinimo. Kad bendrijos narės laikytųsi vieningai nustatytų taisyklių, Europos Sąjunga privalo garantuoti tam tikrų bausmių taikymą bendrijos viduje. Efektyviausias būdas, garantuojantis taisyklių laikymąsi, galėtų būti paremtas tiek spaudimo, tiek valdymo strategija³⁴. Visų pirma, Europos Sąjunga turi įvesti atskaitos sistemą, kuri priverstų kiekvieną bendrijos narę laikytis visų kartu nustatytų energetikos politi-

---

³³ Keohane O. R., „Governance in a Partially Globalized World“, *The American Political Science Review* 95 (1), 2001, p. 8.

³⁴ Tallberg J., „Paths to Compliance: Enforcement, Management, and the European Union“, *International Organization* 56 (3), 2002, p. 612.

kos nuostatų. Kontrolės sistema ir tam tikros finansinės ar politinės sankcijos galėtų būti pagrindiniai sudedamieji akcentai, užtikrinantys bendros politikos įgyvendinimą. Aiškių taisyklių ir atsakomybės už nepaklusnumą nustatymas būtų stiprus akstinas valstybėms bendradarbiauti, neaukojant ilgalaikės bendradarbiavimo perspektyvos dėl trumpalaikių interesų. Be to, reikėtų pabrėžti, kad kartais tam tikros taisyklės sulaužomos ne tyčia, o dėl jų dviprasmiškumo ar finansinio, technologinio nepajėgumo. Tokiu atveju Europos Sąjunga turi vykdyti valdymo strategiją, užtikrinančią problemų sprendimą didinant valstybių potencialą laikytis susitarimų, aiškinant taisykles ir akcentuojant skaidrumą³⁵. Tokie projektai kaip Lietuvos ir Lenkijos dujų sistemų sujungimas ir elektros perdavimo jungčių tiesimas, integruojanti Skandinavijos ir Baltijos valstybių elektros sistemas, suskystintų dujų terminalų plėtra yra per didelė našta, ypač naujosioms Europos Sąjungos valstybėms, nes jos neturi nei materialinių, nei technologinių priemonių savarankiškai jas įgyvendinti. Europos Sąjungos finansinė parama aiškiai padidintų valstybių galimybes ir pakeltų paklusnumo lygį. Taigi Europos Bendrija privalo nustatyti aiškia bendros energetikos politikos vystymo strategiją ir užtikrinti, kad taisyklių būtų laikomasi – įvesti tam tikrus griežtus atskaitos mechanizmus, padėti valstybėms didinti savo galimybes ir aiškiau nustatyti veikimo sąlygas.

Išvados

Europos Sąjungą sudrebinusios dujų krizės yra vienas svarbiausių bendros energetikos politikos plėtros stimulų. Rusijos dujų tiekimo per Ukrainą problemos 2006 ir 2009 m. parodė, kad Europos Sąjungos valstybės, nekoordinuodamos savo veiksmų, patiria didžiulių finansinių nuostolių, nes atskiros bendrijos narės individualiai yra nepajėgios kovoti su negatyviais krizės padariniais. Be to, didžiulis

---

³⁵ Tallberg J., p. 614.

postūmis valstybėms bendradarbiauti yra kai kurių valstybių, ypač naujų Europos Sąjungos narių, nuolat girdimas raginimas spręsti aktualiausias Europos Sąjungos energetikos problemas kolektyviai ir vieningai. Priklausomybės nuo vieno tiekėjo, energetinio intensyvumo ar infrastruktūros integracijos problemos negali būti išspręstos vienašališkai, todėl labai svarbu yra suvienyti visų bendrijos narių pastangas priimti efektyvius ir patikimus sprendimus.

Analizuodami pagrindinius Europos Sąjungos teisinius dokumentus matome, kad nei Maastrichto, nei Amsterdamo, nei Nicos sutartis neišskyrė bendros energetikos politikos formavimo ar vykdymo kaip pagrindinių bendrijos uždavinių. Nors tam tikros užuominos galėtų būti interpretuojamos kaip pirmieji bendros energetikos rinkos kūrimo daigai, vis dėlto aiškesnių bei detalesnių formuluočių nematyti. O Europos Konstitucijos pasirašymas 2004 m. buvo pirmasis realus žingsnis, parodęs ES narių interesų bendrumą energetikos domene. Nors Konstitucija nebuvo ratifikuota, ji pateikė naujų akcentų ir išskėlė kooperacijos bei integralumo principus kaip vienus svarbiausių bendrijos viduje. Remdamasi 2004 m. Konstitucija, Lisabonos sutartis perėmė ir teisiškai įtvirtino bendras nuostatas ir veikimo kryptis.

Svarbi naujovė, atsispindinti Lisabonos sutartyje, yra pačios energetikos politikos iškėlimas visos Europos lygmeniu. Be to, balsavimo sistemos liberalizavimas sudaro geresnes sąlygas Europos Sąjungai įgyvendinti efektyvią ir visos bendrijos interesus apimančią politiką. Visų Europos Sąjungos valstybių interesus atitinkančių tikslų nustatymas artina bendrijos narių pozicijas ir suteikia galimybę glaudžiau bendradarbiauti. Ypač svarbi nuostata pasitikėjimui tarp Europos Bendrijos valstybių skatinti yra solidarumo principo išplėtimas, kuris mažina bendradarbiavimo rizikos pavojų ir teikia bendradarbiaujantiems naudos, ypač esant energetinio tiekimo sutrikimui. Vis dėlto reikia pažymėti, kad Lisabonos sutartis nesuteikia pakankamai priemonių bendrai energetikos politikai plėtoti. Visų pirma, ši sutartis koncentruojasi į normatyvinį pagrindą, neišskirdama aiškių ir pati-

kimų taisyklių, kaip neatsiejamos stiprių režimų ar institucijų dalies. Nesant konkrečių atsakomybės ir atskaitos kriterijų, valstybės atsiduria vieno veikimo kalinio dilemos situacijoje, kuri neužkerta kelio šalių nepaklusnumui, nebijant tolesnių bendradarbiavimo padarinių.

Norėdama peržengti „santykinės naudos“ (angl. *relative gains*) būseną ir sudaryti adekvačias sąlygas bendriems veiksams įgyvendinti, Europos Sąjunga privalo atlikti keletą dalykų. Visų pirma, turi prisidėti prie bendros energetikos vertybių sklaidos. Tam tikro požiūrio, pabrėžiančio „visi laimi“ (angl. *win-win*) situacijos pranašumus, difuzija gali padėti įtikinti bendrijos narius, kad kooperacija yra daug vertingesnė negu pavieniai veiksmai. Dar vienas svarbus veiksnys, galintis pakirsti nacionalinių interesų dominavimą ir prisidėti prie energetinio saugumo stiprinimo, susijęs su didžiųjų energetikos bendrovių įtakos mažinimu, užkertant kelią atsirasti bet kokiems vertikalios integracijos būdams. Vienas didžiausių kliuvinių bendrai energetikai yra destruktivi tam tikrų bendrovių veikla, dažnai daranti įtaką valstybių vidaus politikai. Be to, svarbi sąlyga, užtikrinanti, kad susitarimų bus laikomasi, yra aiškių žaidimo taisyklių nustatymas ir tam tikrų atsiskaitymo priemonių sukūrimas parodant, kad sulaužyti susitarimus brangiai kainuoja, o jų laikytis visiems naudinga. Valstybėms ilgalaikės kooperacijos galimybės taps vertingesnės tuomet, kai jos neturės galimybių išvengti atsakomųjų baudmių.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Bonde J., *From EU Constitution to the Irish referendums on the Lisbon Treaty 2nd ed.*, Brussels: Foundation for EU Democracy, 2009.

Bourke T., *Lisbon Treaty could be Eu's pipeline to better energy security*. Irish Times [online], October 2008, <<http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2008/1028/1225061111263.html>>.

Cohen-Tanugi L., *Beyond Lisbon: A European Strategy For Globalization*, Bruxelles: PIE Peter Lang, 2008.

Department of Foreign Affairs, *The European Constitution*. White Paper, June 2005, p. 2–109, <http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/documents/Irish%20DFA_white-paper-final.pdf>.

Doran B. P., „Collective Energy Security: A New Approach for Europe“, *Journal of Energy Security*, February 2009, p. 1–6, <http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=177:collective-energy-security-a-new-approach-for-europe&catid=92:issuecontent&Itemid=341>.

Dutch Ministry of Foreign Affairs, *The State of the European Union 2006–2007*. Annual Report, 2006, p. 1.

European Commission, „The Treaty of Amsterdam. Amending the Treaty on European Union, The Treaties Establishing the European Communities, and Certain Related Acts“, *Official Journal of the European Communities*, October 1997, p. 2–81, <http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/amsterdam-treaty.pdf>.

European Commission, „The Treaty of Lisbon“, *Official Journal of the European Union* 50, December 2007, p. 1–306, <<http://eur63lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:EN:PDF>>.

European Commission, „Treaty on European Union“, *Official Journal of the European Union* 51, July 1992, <<http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>>.

European Commission, „Treaty establishing a constitution for Europe“, *Official Journal of the European Communities* 47, December 2004, p. 1–465, <<http://eurlex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:EN:HTML>>.

European Commission, „Treaty of Nice. Amending the Treaty on European Union, the Treaties Establishing the European Communities, and Certain Related Acts“, *Official Journal of the European Communities*, March 2001, p. 1–80, <http://eurlex.europa.eu/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf>.

Harrison J., *EU experts assess policy impact of Lisbon Treaty*, EurActiv, December 2009, <<http://www.euractiv.com/en/priorities/eu-experts-assess-policy-impact-lisbon-treaty/article-187988>>.

Hierlemann D., Seeger S., *Who wants what and why? FAQs about the EU Constitutional Summit*. Center for Applied Policy Research, 2007, p. 2–8, <<http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/working%20papers/Hierlemann%202007.pdf>>.

House of Lords, *A Explanatory Memorandum by the Foreign and Commonwealth Office (FCO)* [online], 19 March 2008, <http://www.publications.parliament.uk/cgi-bin/newhtml_hl?DB=semukparl&STEMMER=en&WORDS=lisbon%20treati&ALL=Lisbon%20Treaty&ANY=&PHRASE=&CATEGORIES=&SIMPLE=&SPEAKER=&COLOUR=red&STYLE=s&ANCHOR=muscat_highlighter_first_match&URL=/pa/ld200708/ldselect/ldconst/84/84we06.htm#muscat_highlighter_first_match>.

House of Lords, Great Britain Parliament Select Committee on European Union. *The Treaty of Lisbon: an impact assessment 10th Report*, London: Stationery Office (HL paper; 62-I; Session 2007-8).

Keohane O. R., *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*, New Jersey: Princeton University Press, 1984.

Keohane O. R., „Governance in a Partially Globalized World“, *The American Political Science Review* 95 (1), 2001, p. 1–13.

Keohane O. R., „International Institutions: Two Approaches“, *International Studies Quarterly* 32 (4), 1988, p. 379–396.

Kurpas S., *The Treaty of Lisbon – How much “Constitution” is left? An Overview of the Main Changes*. Policy Brief, 2007, p. 147, 1–9, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1334072>.

Mearsheimer J. J., „The False Promise of International Institutions“, *International Security* 19 (3), 1994–1995, p. 5–49.

Nardon L., *Ownership Unbundling in Energy Markets. An Overview of a Heated Debate in Europe*. Institut français des relations internationales, 2008, <http://www.ifri.org/index.php?page=detail-contribution&id=233&id_provenance=97&lang=fr&style=small>.

Oettinger G., *Oettinger defends European visions on energy*, EurActiv, January 2010, <<http://www.euractiv.com/en/priorities/oettinger-defends-european-vision-energy/article-188911>>.

Pisani-Ferry J., „Europe must heed the lessons of Lisbon on energy policy“, *Financial Times*, August 2007, <<http://blogs.ft.com/economistsforum/2007/08/europe-must-heehtml/>>.

Polish Institute of International Affairs; Institute of Public Affairs, *The future of the Treaty Establishing a Constitution for Europe – a strategy for Poland*. Report, May 2006, p. 1–4, <http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/working%20papers/Polish%20institute%20of%20public%20Affairs_the%20Future%20of%20Constitution,%20May%202006.pdf>.

Powell R., „Absolute and Relative Gains in International Relations Theory“, *American Political Science Review* 85 (4), 1991, p. 1306–1320.

Seliverstov S., *Energy Security of Russia and the EU*, The Institut Français des Relations Internationales, 2009, p. 1–18, <<http://www.ifri.org/files/Energie/Seliverstov.pdf>>.

Severin I., *Russia and the EU After Lisbon*. Radio Free Europe/Radio Liberty, November 2009, <http://www.rferl.org/content/Russia_And_The_EU_After_Lisbon_/1882830.html>.

Tallberg J., „Paths to Compliance: Enforcement, Management, and the European Union“, *International Organization* 56 (3), 2002, p. 609–643.

*DOES THE LISBON TREATY MAKE PROGRESS
FOR THE DEVELOPMENT OF A COMMON EUROPEAN
ENERGY POLICY?*

SUMMARY

There has been an endless discussion among policy makers about the need to have a common energy policy within the Community of European states. The EU energy policy has always been governed by a sort of go-it-alone principles. There has been a lack of common approach to energy problems and no real determination to create a common energy market. As a result, the 2006 and 2009 gas disputes between Russia and Ukraine left certain Central and South European countries without gas and showed how vulnerable the EU is when it does not have real instruments to react unanimously. In that context the effects of Lisbon Treaty in energy security sector are very important to assess by looking what contribution the Treaty makes in that field. Moreover, it could be argued that The Lisbon Treaty established the main priorities of the European energy policy and has envisaged the possibility for the EU to play a more active role in that sector. Furthermore, new article on the issue of energy provides a guideline for the EU of how to govern their energy policies: ensure the functioning of the energy market, ensure security of energy supply in the Union, promote energy efficiency and interconnection of energy networks. In addition, the extension of co-decision and qualified majority voting in energy policy area provides member states a better opportunity to discuss issues, accommodate interests and strike for a broad consensus in energy policy area. Even more importantly, the Treaty speaks about “a spirit of solidarity” if severe difficulties of supply arise. However, taking into account the individual policies that states tend to implement in order to enhance their energy security levels (e.g. German and Russia cooperation in the project of NordStream, Italian ENI and Gazprom cooperation in various energy projects in Siberia, Royal Dutch/Shell and Lukoil collaboration) the question then may be raised – what are the real outcomes envisaged in the Treaty of Lisbon? Does it give the real instruments for implementing policies beyond words? Does it provide a possibility to transcend relative gains, i.e. to transcend national interests in order to create pan European response?